



**PROSVETA**  
THE ENLIGHTENMENT  
GLASILO IN LITRINA SLOVENSKE NARODNE  
PODPORNE JEDNOTE  
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna na Zdravstveno društvo (Slovene National Benefit Society) in Kanado  
\$6.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago  
in Cincin \$7.50 na leto, \$2.50 na pol leta; na Los Angeles  
\$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)  
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincin \$7.50 per year,  
foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglaševanja po dogovoru. Rokopisi dopisov in članov  
glasila ne vračajo. Rokopisi literarnih vsebin (znanstveni,  
umetni, zgodovinski, knjižni) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju,  
če je priložil polnime.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communica-  
tions and unsolicited articles will not be returned. Other  
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned  
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped  
envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom  
**PROSVETA**  
2457-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

# Glásovi iz naselbin

To in ono iz metropole

**Cleveland.**—Pred par tedni sem čital med domačimi novicami v Prosveti in tudi drugje, da je umrl Joseph Zorko, stara, napredna in poštna korenina iz West Newtona, Pa. Skora ni sem mogel verjeti in prečital sem tisto novico še enkrat in še enkrat. Pri tem sem obstal in se poglubil v človeško usodo.

Br. Zorkota sem poznal že dolgo let. Prvič sem ga osebno spoznal, ko sem bil leta 1917 na dolgem potovanju in prvič obiskal njegovo nasebino, silal in čital pa sem o Jožetu že prej večkrat. Ko sem prišel v njegovo nasebino in vprašal po njem, mi je rekel neki deček v angleščini, če hočem videti "Big Joeva". Prilpil sem, nakar me je peljal do njegove hiše. Jože je bil doma. Ko je odprl vrata, sem se malo prestrašil, kajti ugledal sem pravega velikana, visokega, širokoplečnega in močnega moža. Njemu sem bil že prej pisal, da si ga nisem poznal. Zastopniki ali popotniki smo navadno tako delali, da smo enemu ali drugemu glavnemu odborniku SNPJ ali SSPZ prej pisali, da pride.

Tako me je br. Zorko na vratih odgovoril: "Kaj, ali si mogoče ti Tone Jankovich?" "Ja, ravno tako je, Joe, jaz sem tisti tiček." Podal mi je roko, me se precej močno stisnil, se smejal, me povabil v hišo, kjer sva se prav prijateljsko pogovorila. Dal mi je razna pojavnila in navodila ter obljubil, da zvečer, "Ampak prej boš pri nas večerjal, ker si skoraj gotovo lačen in žejen menda tudi," mi je dejal. "Ja, ja, Jože, malo lačen pa malo žejen sem res," sem pritril. Pripomnil je, da za večerjo bom moral malo počakati, pila bova lahko pa takoj. In pila sva dobro vince, potem pa večerjala prav po mojem najboljšem okusu. Po večerji pa hajd že na dogovorjene obiske. Sva sva okoli rojakov, katerih je bilo takrat mnogo v West Newtonu.

In tako sem tam ostal na mojem prvem obisku te nasebine tri dni in prav dobro opravlil. Ves čas sem spal, jedel in pil pri Jožetovi družini. Ko sem pri odhodu vprašal za račun, sta Jože in njegova žena rekla, da nič ne silita in da bosta moj račun napisala na led. Zraven je Jože še pripomnil, kadar me pot še nanesa v to nasebino, naj se ustavim pri njih. On me je še pripravljen sprejeti in iti z menoj okrog ljudi na agitacijo, ker sem zmeren in uljuden.

Tak je bil moj prvi obisk pri pokojnem Jožetu Zorkotu v West Newtonu. Torej umrl je mož vztrajnosti, mož zavednosti, mož poštenjak, mož, ki ga bo nasebina težko pogrešala; tako tudi njih pevski zbor Savica. Kot je moj kolega in zastopnik Prosvete Anton Zidarski zapisal, je Jože pel tako lepo, da bi ga poslušal in poslušal. Bil je blaga in dobra duša. Blag mu spomin, njegovim sorodnikom pa moje iskreno sožalje!

Pred par dnevi sem čital v Prosveti novico iz La Salla, Ill., da se tam nahajata v bolnišnici br. Fenkol in rojak Frank Setina, oba moja stara prijatelja. Ko sem se zadnjič nahajal v La

Salli v družbi več Clevelandčanov in mnogo drugih bratov in sester SNPJ na veliki proslavi jedotnega dneva, smo se med drugimi zopet sešli tudi z omenjenima, s Fenkolom in Setinom ter z njih družinami. One dni sem pri Setinovi tudi stanoval. No, takrat sta bila oba zdrava. Upam, da tudi sedaj ne bo hudega in da stari grci, korenini in koprivi, ne pozebata. Moja dobra prijatelja Fenkol in Setina, sprejemita moje iskrene pozdrave z željo, da popolnoma okrevala. Ko se prihodnjič zopet vidimo, se bomo pa zopet veselo pogovorili. Živeli!

Tudi v našem Clevelandu nesreča in smrt ne počivata. Vsak dan poročajo naši lokalni slovenski listi o smrti tega in onega. Takih naznanil je vsak dan po dvoje, troje pa tudi štiri. In to samo med takojšnjimi Slovenci. Vzrok teh smrti je redkokdaj starost, ampak razne bolezni, pred vsemi pa sta dve: rak, še hujše pa kosi mrtvoud ali otroplost srca. Ta bolezen je najhujša morilka ljudi po svetu v splošnem. Vse preiskave zdravnikov ne pomagajo nič. Poleg teh dveh morilk je še sušica in vse tri gredo svojo pot nemoteno naprej. Žrtve so ogromne.

Med številnimi drugimi pred par dnevi tukaj umrl za srčno kapjo po Ameriki splošno poznani rojak Rudolf Perdan, star 57, član petih društev (ne SNPJ). Bil je v mnogih krajih poznani, ker je bil pred mnogimi leti potovalni zastopnik Glasu Svobode in je prepotoval mnogo zapadnih držav. Zadnjih 20 let je vodil grocerijsko trgovino in mesnico. Bil je pred več leti glavni tajnik in nadzornik JSKJ. Zapisal žalujočo soprogo, sina in hčer, ki je tudi dobro izveščevalna pevka.

Pokojni je še veliko udeleževal se 34 let pri Sokolih in je bil ob svoji smrti njihov starosta. Bil je civilno pokopan ob ogromni udeležbi sorodnikov, prijateljev in članstva tistih društev, h katerim je spadal. Lep vzgled vsem tistim katoliškim zagrezenim, ki pravijo ali mislijo, da civilni pogrebi niso lepi ali pomembni. Vsa čast pokojnemu in njegovi družini, ki so se tako trdno odločili za civilen pogreb. Družini in preostali moji sožalje!

V nedeljo, 14. januarja, smo pa opazovali igro "Kralj na Betajnovi", katero je priredilo dramsko društvo Anton Verovšek v SND na St. Clairju v koristi Cankarjeve ustanove. Igra je bila imenitno podana. Režiser je bil naš inteligentni predsednik CU Louis Kaferle. Naslovno in glavno vlogo je imel izkušen igralec John Steblaj, ki je bil popoln v vsem. Zupnika je predstavljal Jože Godec, prav kot ustvarjen za to, samo preveč izdelane roke je imel. Rad ga je pil in tudi po dekletih je rad pogledal. Je dobro držal z morilem, goljufom in prevarantom Kantonom in ga krepko zagovarjal. Krnica je predstavljal John Zajc dobro. Milan Medvešek, član gl. odbora SNPJ, je predstavljal njegovega sina. Ne pretiravam, če spet rečem, da je Milan dober igralec, mlad, inteligenten in izobražen mož. V prvem dejanju je bil z drugimi vred pretih, vse pozneje pa izvrsten. Takih je treba v metropoli in drugod. Za vse je pripravljen, tudi za tovarno. In to nekaj velja. Kot sodnik se je postavil Frank Cesen, ki mu taka vloga zelo pristaja (kot Franku Tacharju v Chicagu). Franca Bennoto je predstavljal Anton Prime in se kot zaljubljenec dobro zadržal. Tudi Francka, Hana in drugi so svoje vloge dobro izvršili.

Udeležba in uspeh predstave v splošnem je bil zadovoljiv. Ves dan od ranega jutra je deževalo in pihala je prava kraska burja, da se takega viharja še ne spominjam razen na Krasu. In eno uro pred pričetkom igre se je dež vili z vso silo. Gotovo sem, da nam je to škodovalo vsaj za 35 ljudi, ki bi drugače prišli na predstavo. No, kdor resno misli, tudi pride in se ne ustraši vsake stvari! Ako bi se ustrašili vsake male ali pa tudi nekoliko večje neizgode, kam pa pridemo! Naprej, naprej! kot je dejal Kanton. Toda ne po krivičnih in nepoštenih poteh, ampak po poštenih in pravičnih!

Tukaj po velikih tovarnah, kjer so pred nekaj meseci oposilili več novih delavcev, so jih sedaj pričeli odpustiti. Kaj to pomeni? Nič dobrega. A kapitalistični listi o tem prav nič ne pišejo.

Obenem smo zapisali, da uredništvo Prosvete tudi ne more biti nevtralnno ob tej vojni; vsaka hlinjena nevtralnost v tem primeru bi bila z naše strani največja hinavščina, bila bi pa tudi kršitev konvencij sklopov SNPJ. Clevelandka resolucija, ki je začela ameriške Prosvete, izrecno postavlja Prosveto na stran DEMOKRATIČNO usmerjenih delavskih gibanj, vsako pravo demokratično delavsko gibanje je pa proti diktatorjem vsake barve, je proti vsakemu totalitarizmu.

## Ameriška "neutrlnost"

Prosveta je ob izbruhu evropske vojne pred več kot štirimi meseci odprto povedala, da je vsaka resnična nevtralnost Amerike nemogoča, kajti Američani sprito te vojne ne bodo nevtralnno. Zapisali smo, da ogromna večina Američanov—več ko 90%—bo za poraz Hitlerja in njegovega nacizma, ki je začel to vojno, ko mu je Stalin dal odvezo s svoje strani, ostali pa bodo v večjem delu na tistem želeli zmago Hitlerju in njegovim zaveznikom, kdorkoli že so.

Obenem smo zapisali, da uredništvo Prosvete tudi ne more biti nevtralnno ob tej vojni; vsaka hlinjena nevtralnost v tem primeru bi bila z naše strani največja hinavščina, bila bi pa tudi kršitev konvencij sklopov SNPJ. Clevelandka resolucija, ki je začela ameriške Prosvete, izrecno postavlja Prosveto na stran DEMOKRATIČNO usmerjenih delavskih gibanj, vsako pravo demokratično delavsko gibanje je pa proti diktatorjem vsake barve, je proti vsakemu totalitarizmu.

Demokratično delavstvo Evrope, kjerkoli se še prosto giblje — v Angliji, Franciji, Švici, Belgiji, Holandiji in v skandinavskih državah — je v tej vojni na strani Anglije in Francije in z vsemi svojimi silami deluje za poraz Hitlerja in njegovih zaveznikov. To velja v glavnem za socialistične stranke in unije v vseh nastetih deželah. In demokratični delavci Amerike — pred vsem pa demokratični socialisti, ki že od nekdaj naglašajo demokracijo ne le kot svoje bojno sredstvo, pač pa tudi za svoj cilj — naj bodo sprito tega vpijočega dejstva resnično nevtralnno? Nemogoče! Predsednik Roosevelt je sam poudaril v svoji proklamaciji "nevtralnosti" ob izbruhu vojne v Evropi, da v svojem srcu ne more biti nihče nevtralnno.

Situacija v teh štirih mesecih je sijajno potrdila naše stališče. Vzlic naravnost divjaškega odpora izolacionistov je bil "nevtralnno" zakon amandiran tako kot je hotel Roosevelt — da bosta Anglija in Francija lahko neovirano dobavljali bojni material iz Združenih držav. Ta izprememba je bila omogočena pod pritiskom ogromne večine Američanov, ki nočejo biti nevtralnno, ki hočejo, da bo naciska Nemčija poražena! Ameriško javno mnenje se je v tem oziru že večkrat ugotovilo in to mnenje vsak čas brlja norce iz ameriške uradne "nevtralnosti", katere v resnici nikjer ni.

Danes je pred nami nov primer — in teh primerov bo še več, če bo vojna v Evropi dolgo trajala — ko gre za pomoč finski republikli. Kljub uradni "nevtralnosti" je Amerika petindesetdesetodstotno na strani Finske. In ne samo v besedah in čutenju, tudi v dejanju. To kažejo denarni prispevki — in nikar ne mislite, da prispevajo za Fince sami bogatini; tudi delavci in farmarji prispevajo. Vsakdo, komur ni demokracija samo na jeziku in za parado, rad prispeva v ta namen.

Američani pa hočejo dati Fincem še več. Radi bi jih direktno založili z bojnimi materiali, posebno z letali, katerih Finski najbolj manjka. Iz tega razloga so novodolaki demokracije predložili načrte za posojilo, s katerim naj si fiska republika nabavi v Združenih državah najnujnejše bojne potrebščine.

Izolacionisti so seveda protu temu posojilu. Približno isti ljudje, ki so preteklo jesen fanatično pobijali prekide embarga, se zdaj lovijo za vse mogoče tehnične bilke nevtralnnoznega zakona — tistega zakona, katerega v srcu sleherni American vsak dan trikrat prekrši! — da bi prepričali posojilo Finski, posojilo, čigar vsota je milijarda z ozirom na ameriško bogastvo.

Zanimivo je to, da izolacijska bolezen ne pozna razlik med žrtvami in — kakor koze — napade reakcionarja in progresivca enako. Vendar je med izolacionisti ena skupnost, katere jih tesno veže in ta je totalna brezbriznost za zunanji svet. Ves zunanji svet se lahko pogreze že jutri, če se hoče, samo da Amerika ostane, kakršna je! (Razume se, da stalinovci so tu izključeni; stalinovci tudi nasprotujejo vsaki pomoči Finski, toda iz drugega razloga. Oni podpirajo Stalinov režim in hočejo, da Stalin uniči svobodno in demokratično fisko republiko.)

Stalinovo razbojništvo je nakopalo Rusiji veliko sovraštvo Amerike, daai ruski narod ne zasluži tega, kajti ruski narod ni odgovoren za Stalinove zločine. Večina ruskega naroda (Dolje v zadnji koloni.)

Stalinovo razbojništvo je nakopalo Rusiji veliko sovraštvo Amerike, daai ruski narod ne zasluži tega, kajti ruski narod ni odgovoren za Stalinove zločine. Večina ruskega naroda (Dolje v zadnji koloni.)

## Ženska enakopravnost

(Nadaljevanje in konec)

Sola je dala ženskam toliko znanja, da so ga okusile in dobile apetit. Tedaj so ga hotele več. Bilo je kakor z delavci, ki so se iz radovednosti pridruževali izobraževalnim društvom in se je radovednost razvila v nenasično željo po znanju. Zahteva je postajala močnejša in je pridobila toliko sile, da je odpor moral odnehati. "Kaprice!" so dejali in se tolažili s tem, da napoved ne bo tako hudo, če bo ženska poznala nekaj več zgodovine—saj se je tudi večina moških naučila dovolj za izpite, pa ne, da bi rabili nauke, ki jih daje; če jih zanimajo reke v Afriki in gore v Aziji, pa naj jih študirajo, saj s tem znanjem ne bodo mogli zavladati nad moškimi. Odprli so jim torej gimnazije in liceje, izprva lepo ločene od moških dijakov, da ne bo pohujšanja, a ko so začeli računati, so tu pa tam polagoma spoznali, da je skupna šola vendar cenejša. Ampak skupne ali ločene šole—tiste, ki so že ja le zaradi ugleda so ostale neumne kakor njih enaki moški tovariši, one, ki so jih pa smatrali res za učilišča, so pa—tudi kakor fantje—spoznale, da je vse, kar tam dobe, premalo in so hotele več. Naučni ministri, rektorji in dekani, poslanci in senatorji so majali z glavami in ponavljali tisto neumrjelo in prazno vprašanje, kam da pride svet; branili so se in brskali po vsesh kupih obrabljenih pregovorov, da bi našli kaj več argumentov za pobijanje takih neumestnih in radikalnih zahtev, toda polagoma so morali odlagati puške in ženskam so se začele odpirati visoke šole, pravo, medicina, filozofija, celo tehnika.

Mnogim damam se je tedaj zdelo, da je boj dokončan. Druge so pa gledale nekoliko bolj globoko. Videle so, da se šolska vrata, ne nizka ne visoka niso odpirala kar sama od sebe, tudi tedaj ne, ko je bil ženski glas že zelo močan; odprla jih je politika in priznati je bilo treba celo, da so za napredek, za pravice njihovoga spola glasovali—moški. Brez teh zaveznikov—za čudo večinoma nepopularnih, neljubljenih "merodajnim krogom" bi bil uspeh nemogoč. In marsikatera ženska glava je šele tedaj začela razmišljati o pravem pomenu politike in njenega najvažnejšega sredstva—volilne pravice. Tu pa so bili predsojdi še močnejši kot na polju izobrazbe, zakaj tu je vse bolj očito šlo za moč. Zato so bili tudi boji za to pravico vse strastnejši, srditejši, pogostoma naravnost strupeni. Ampak tudi tu so se dosegli uspehi.

Pri tem so ženske, zmagovite, pozabile na nekaj važnega. Čuditi se pa ni, zakaj na milijone moških je prav tako prezrlo dejstvo, da je to, kar se pridobi, treba tudi ohraniti in v neseštevnih slučajih pomeni to—brani. Dokler ni pridobljena pozicija utrjena, ni misliti na daljši napredek. Položaj žena v Italiji, v Nemčiji in po deželah, ki so odvisne od njih, je žalosten dokaz za to resnico. Kar je mogoče tam, je mogoče povsod, kjer straže napredka zaspe ali pa zapuste svoje postojanke. Z zmago ni noben boj dokončan. Nazadnjačstvo se morda krije, ampak v svojih skritih kotih preži na priliko in če se mu tu prikaže, ne pozna nobene obzirnosti. Nesrečna Španija je učiteljica; saj je zmagala, mirno, z glasovnicami in z zakonom in reakcija se je skrila in je čakala na svoj dan in na zaveznike.

Ženske imajo volilno pravico, ampak zavedati se morajo, da je to le sredstvo za zavarovanje tega, kar so dosegle in za pridobitev pravic, katerih še nimajo. Volilno pravico je treba rabiti—in treba jo je rabiti prav.

Tukaj pa srečajo ženske nekaj drugega kot "ženske pravice."

V zgodovini ženskega gibanja je bila neka plat, o kateri kroničarji teh bojev prav malo govorijo, ki pa je za ogromno večino žena najbolj važna. Navadno se označuje za cilj ženskih bojev njih enakopravnost z moškimi. Vprašanje pa je: S katerimi moškimi? Gospa Du Pont—katera koli izmed njih—bi nas grdo pogledala, če bi ji ponudili enake pravice s katerim koli delavcem njenega moža in gospa Rockefellerjeva ne bi marala pravice, ki jih uživa kak profesor na vseučilišču, katero dobiva podpore od njenega moža. Delavka v tovarni in pisarica v banki bi morda radi imeli enake pravice s svojimi šefoma, toda kako na jih dosežeta?

Ko se je z nastopom stroja začela razvijati industrija in izpodrivati malo obrt, so kapitalisti na svoj način začeli reševati žensko vprašanje v svojem področju. Spoznali so, da so ženske že v starih časih izdelovale platno in šivale srajce in obleke; zakaj bi bi mogle opravljati (Dolje na 3. strani.)

## Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 22. januarja 1920)

Domače vesti. V Mineralu, Kans., je umrla 23-letna Annie Brezovar, rojena v Ameriki.

Delavske vesti. V East Chicagu, Ind., so bili ubiti trije delavci.

Iz inozemstva. Predsednik Wilson je prejel ruski kompromis, s katerim ni zadovoljen, ker se ne ujema z njegovim načrtom rešitve primorskega vprašanja.

Sovjetska Rusija. Ker je civilna vojna v Rusiji do malega že končana, je Leninova vlada odpravila smrtno kazen.

(Dolje iz prve kolone.)

ni NIKDAR prostovoljno glasovala za diktaturo. V Rusiji je 180 milijonov ljudi, toda na papirju izjava diktature manj ko dva milijona komunistov, v resnici jo pa izjava Stalin sam s svojo oboroženo kliko.

Paul Panian.

Druzihih novic ne vem, vem pa, da sneg lepo pada in se je spravil v pravo revolucijo, a katero noče prenehati. Ostajam vaš naročnik—

Imel sem priliko opazovati tudi tukaj rojeno mladino in Američane, ki so tudi pridno sledili slikam. Najboljši vtis, vsaj po najbolj se se zanimal za tisti dve sohi iz Pariza. Takoj so se zahihitali, ko sta se pokazali. Še jaz sem postal pozoren, čemu tak smeh, pa sem videl, da sta sohi čisto naravni. Veselo razpolo-

Jack Yert, 262.

Glas s farme

Sheldon, Wis.—Tukaj so ljudje že mislili, da letos ne bomo imeli zime, vsaj tako je izgledalo do božiča. Zdaj pa smo imeli že tri snežene viharje in ga nosi od vseh strani tako, da je veselje. Padlo ga je že od 6 do 10 palcev, a koliko ga bo še naneslo, ne vemo. Imamo tudi nekaj točk pod ničlo.

No, pa pustimo zimo, ker to je nekaj naravnega v srednjem severozapadu. Društvo 237 SNPJ je imelo svojo veselico 19. novembra 1939, na katero sem bil tudi jaz povabljen kot gost. Nisem član SNPJ, imam pa pri nji svo družino. Kar se tiče udeležbe, je bilo vse zasedeno. Predvajane so bile tudi jednotine slike iz starega kraja, katerim so vsi pazno sledili. Nekateri so se mi dopadle, druge so bile pa pretehtne, tako da si težko zapomel, kaj so predstavljale. Meni je bila najbližja slika Trsta, ker sem doma približno 40 kilometrov južnozahodno od Trsta, namreč iz Kosez pri Ilirski Bistrici na Notranjskem. Tj krajši so sedaj pod Mussolinijem.

Imel sem priliko opazovati tudi tukaj rojeno mladino in Američane, ki so tudi pridno sledili slikam. Najboljši vtis, vsaj po najbolj se se zanimal za tisti dve sohi iz Pariza. Takoj so se zahihitali, ko sta se pokazali. Še jaz sem postal pozoren, čemu tak smeh, pa sem videl, da sta sohi čisto naravni. Veselo razpolo-



Allan S. Haywood (levo) in Michael Widman, direktorja organizatoričnih kampanj CIO.

# Novice z starega kraja

Slovenije

**LIJONAR IZ LJUBLJANE  
PUJE V NOVEM MESTU  
SE IN PODJETJA**

Novo mesto, 13. decembra. — Ljubljana Dolenjska, še posebno Novo mesto, sta deležna raznih pustolovskih tipov, ki pri nastopu predvsem pri nezgodah, potem pa tako dalje. Ta pa je osrečilo naše mesto s prijazno metropolo na levem bregu reke, ki je bila, Lj. Tončke in Mare. Vse na obiskalo, samo obiska kakšnega milijonarja še nismo bili deležni. Ta pa je osrečilo naše mesto s prijazno metropolo na levem bregu reke, ki je bila, Lj. Tončke in Mare. Vse na obiskalo, samo obiska kakšnega milijonarja še nismo bili deležni.

Mož si je po svojem prihodu ko ogledal mesto z vseh strani. Predvsem mu je ugajala lega zdravo podnebje. Tako se je odločil, da se skleni svoje akolitno letovanje na Bledu, kjer je sam potvoril v hranilni knjižnici zneske vlog, Skušal je slepariti lahkoverni svet in že se mu je to tudi začelo obnašati. Vendar se je pravi čas izkazal, da je tujec s tolikim premoženjem brezposelnosti krojaški pomočnik Ivan Kremžar iz Ljubljane, star okrog 40 let. Možak je moral odrinili v zapor, hranilna knjižnica pa je bila dostavljena okrognemu sodišču.

**Strašna smrt na  
železniškem mostu**  
Celje, 13. decembra. — Danes je šel 72-letni Miha Zavšek, tesar od Sv. Kristofa pri Laškem, čez železniški most v Tremerju pri Celju. Nekaj metrov za njim je šla njegova žena. Ko je prišel Zavšek sredi mostu, je privozil nasproti tovorni vlak iz Zidanegega mosta. Zavšek se je izognil vlakom na drugi tiri, po katerem pa je v istem trenutku privozil tovorni vlak iz Celja. Lokomotiva je podrla starčka na tla, mu odrezala obe nogi in mu dvakrat prekljala lobanjo. Zavšek je na mestu izdihnil. Žena se je pravočasno izognila vlakom in je bila priča strašne smrti svojega moža.

**Obsodba Roganovih  
pajdašev v Celju**  
Celje, 14. decembra. — Pred petletnim senatom okroglega sodišča v Celju je bila danes velika razprava proti tovarišem zloglasnega, pred meseci ustreljenega razbojnika Alojza Rogana. Obtoženci so 23letni, v Zagorovici Ogrski Brod na Češkem delavec Karel Kupnik iz Studencev pri Mariboru, 41 letni čevljar Ivan Jazbinšek iz Studencev, 29 letni sodarski pomočnik Marko Pernek iz Studencev, 29 letna postrežnica Pavla Vezovnika iz Studencev in 52 letna delavka Amalija Ratejeva iz Novogorice. Mislili si je, če bi mogel denar pošel in prišel

zagovarjala že 29 letni, v Mirovnici pri Gričah pristojni Albin Košak, pekovski pomočnik brez stalnega bivališča, in 28 letni, v St. Janž na Vinski gori pristojni Josip Pečovnik, delavec brez stalnega bivališča. Senatu je predsedoval dr. Dolničar.

Obtožnica je našela vsega skupaj 88 zločinov, ki kažejo zlasti Pešo, Kupnika in Jazbinška kot nevarne zločince, ki niso ogražali samo imetja, temveč tudi življenje napadenih. Peša in Kupnik sta 22. julija s pokojnim Roganom in Knezom napadla Franca Žigerta v Pleševu. Razbojnik se mu zvezali roke, zamašili usta in pobrali za 1200 din plena. Že naslednjo noč so v Legnu vzeli Antonija Pecolarjevi za 1250 din plena, z lovsko puško so ranili Pecolarjevo in njegova hlapca, Peša, Jazbinšek in Rogan so hoteli v Klopčah pri Slovenski Bistrici oropati Jožefa Holczerjevo, ki pa jih je pregnala s starim samokresom. Kljub temu so ukradli iz kleti nekaj vina. Vrstijo se nadalje različne tatvine: odnesli so neke svinjo, pobirali so obleko, bili so tu in tam prepešeni, potem so spet imeli srečo v Stokovi trgovini v Kamnici, kjer so nabrali za 1950 din blaga in živil, Peša, Rogan in Knez so pri Belaju na Plulah pri Celju nabrali za 1700 din plena. Peša, Jazbinšek in Rogan pa so vlomili v župno cerkev na Zgornji Polskavi ter odnesli pozlačeno monstranco, kelih, oltarni prt in nekaj drobiža, da je bilo 3000 škode. Kjerkoli so mogli kaj izmakniti, so dični člani te družbe pobrali, naj je bilo kolo, ali ženska torbica, srebrna ura ali suknjica. Mnogokrat so bili prepešeni, toda še večkrat so imeli srečo. Zločinska tolpa je bila razkrinkana, ko so tezenski orožniki izvedeli, da sta se Jazbinšek in Rogan stopila v Betnavskem gozdu zaradi Pavla Vezovnikove.

Vsi obtoženci so bili že kaznovani, tako je samo Jazbinšek 14 krat sedel. Oblastva so imela s to družbo ogromno posla. Obtoženci so priznali večino zločinov, le Vezovnikova in Ratejeva sta zanikali krivdo. Zasliševanje je trajalo od 8. do 11. Obtoženci so se zagovarjali, da Jazbinšek zli duh vplival nanje in jih zavajal v zločine. Nekaj minut po 12. je predsednik razglasil sodbo. Peša je obsojen na 18 let robije, Kupnik na 15 let robije, Jazbinšek na 12 let robije, Pernek pa na 2 leti in pol robije in na oddajo v prisilno delavnico za dobo 2 let po prestani kazni. Vsi so tudi obsojeni na trajno izjubo častnih pravic. Vezovnikova je obsojena na 5 mesecev zapora in 120 din kazni, Ratejeva pa na 3 mesece zapora in 150 din denarne kazni.

**Kompanija se mora  
pogajati z unijo**  
Boston, Mass. — Državni delavski odbor je odredil, da se mora John Hancock Mutual Life Insurance Co. kolektivno pogajati z unijo United Office & Professional Workers, ki je zmagala pri volitvah, ki so se vršile pod nadzorstvom tega odbora. Odbor je potrdil to unijo kot predstavništvo delavcev pri kolektivnih pogajanjih.

**Zadnji rok za prijavo je dne  
31. decembra 1940.**  
Vsem vložnikom — izseljencem se priporoča, da pošljejo svoje prijave s potrebnimi dokazili čim prej Poštni hranilnici (za državno komisijo), Belgrad, Jugoslavija, da bi mogla državna komisija takoj prirediti izplačevanje tistih vlog.

**Za tistih prijav se more  
jo prizadejati obrniti do tega  
kraljevega generalnega konzulata  
ter obenem priložiti povratno  
kuverto z naslovom in pošto  
znanko.**  
Iz pisarne kraljevega gen. konzulata, 840 North Michigan ave., Chicago, Ill.

**Izboljšanje zakona  
socialne zaštite**

Washington, D. C. — Kongresnik John W. McCracken je na apel Ameriške delavske federacije predlagal amandiranje zakona socialne zaštite in izboljšanje sistema med federalno in državnimi vladami glede plačevanja podpore. Slični koraki so bili podvzeti v senatu. Posebni osek, kateremu naveduje senator James F. Byrnes, je naznačil, da bo upošteval sugestije glede izboljšanja zakona socialne zaštite. William Green, predsednik ADF, je dejal, da je amandiranje tega zakona potrebno v svrhu določitve enotnega standarda v zvezi s plačevanjem brezposelnostne podpore v vseh državah.

## Izplačevanja izselniških vlog

pri jugoslovanskih bankah, ki so prišle v konkurz v času od 1925 do 1931

Jugoslovanska vlada je objavila navodila in pravila o izplačevanju izselniških hranilnih vlog pri tistih domačih bankah, ki so prišle v konkurz v času od 1. januarja leta 1925 do 3. februarja leta 1931. (Službene novine, št. 288 od 15. decembra, 1939).

Omenjeni hranilni vložki se bodo izplačevali iz državnih sredstev na podlagi odlokov posebej postavljene komisije — tako, kakor je to narejeno za izselniške vloge pri Prvi srpski zemljoradniški banki v Belgradu.

Denarni zavodi (banke), ki so prišli v konkurz v rečenem razdobju, so sledeči:

- 1) Beogradska ujedinjena banka v Belgradu;
- 2) Banka in štedionica za Primorje na Sušaku in njena podružnica (filijalka) v Bakru;
- 3) Srpska Zadruga banka v Novem Sadu;
- 4) Srpska prometna banka v Sarajevu;
- 5) Hrvatska seljačka zadruga banka v Zagrebu;
- 6) Banka "Vojvodina" v Novem Sadu;
- 7) Prva lička štedionica v Gospiću.

Izseljenci, vložniki pri tukaj naštetih denarnih zavodih, morajo poslati prijavo: Poštni hranilnici Kraljevine Jugoslavije v Belgradu za državno komisijo. Tej prijavi morajo priložiti:

- a) vložno knjižico (ali pa naznačiti, kje je ta sedaj);
- b) izkazilo o državljanstvu (od naših okrajnih načelstev ali mestnih poglavarstev v domovini ali od kralj. predstavništva v tujini);
- c) dokazilo, da je bil vložnik v tujini za delom, ko je vložil denar v shrambo (dokazilo od okrajnih načelstev, mestnih poglavarstev, izselniških odsekov v Belgradu, Zagrebu, Ljubljani, ali od kraljevih zastopstev v inozemstvu).

Pristojbina za prošnjo (prijavo) se določa po višini vlog, ki naj se izplačajo na podlagi tega pravilnika, ter znaša: za 300 dinarjev — 7.50 dinarjev; od 300 do 1000 dinarjev — 15 dinarjev; od 1000 do 5000 dinarjev — 22.50 dinarjev; od 5000 do 10.000 dinarjev — 30 dinarjev, a za vlogo preko 10.000 dinarjev — 37.50 dinarjev.

Če je vložnik umrl, lahko predloži prijavo njegov naslednik, ali ta mora priložiti še tudi odlok pristojnega sodišča o svoji pravici do nasledstva.

Vse priloge morajo biti takisto kolektivno, in sicer vložna knjižica s 5 dinarji, a ostale priloge poleg prijave pa s 3 dinarji.

**Zadnji rok za prijavo je dne 31. decembra 1940.**

Vsem vložnikom — izseljencem se priporoča, da pošljejo svoje prijave s potrebnimi dokazili čim prej Poštni hranilnici (za državno komisijo), Belgrad, Jugoslavija, da bi mogla državna komisija takoj prirediti izplačevanje tistih vlog.

**Za tistih prijav se more  
jo prizadejati obrniti do tega  
kraljevega generalnega konzulata  
ter obenem priložiti povratno  
kuverto z naslovom in pošto  
znanko.**

Iz pisarne kraljevega gen. konzulata, 840 North Michigan ave., Chicago, Ill.

**Izboljšanje zakona  
socialne zaštite**

Washington, D. C. — Kongresnik John W. McCracken je na apel Ameriške delavske federacije predlagal amandiranje zakona socialne zaštite in izboljšanje sistema med federalno in državnimi vladami glede plačevanja podpore. Slični koraki so bili podvzeti v senatu. Posebni osek, kateremu naveduje senator James F. Byrnes, je naznačil, da bo upošteval sugestije glede izboljšanja zakona socialne zaštite. William Green, predsednik ADF, je dejal, da je amandiranje tega zakona potrebno v svrhu določitve enotnega standarda v zvezi s plačevanjem brezposelnostne podpore v vseh državah.



Slika kaže pogozdovanje pokrajine v severnem delu države Louisiane.

## Protunijske sile se združujejo

Ofenziva avtnih  
magnatov v Detroitu

Detroit, Mich. — (FP) — Da si so bile sile, ki so v času stavke v tovarnah Chrysler Motor Corp. vodile kampanjo, da zlo-mijo solidarnost med delavci, tepene, so se pokazala znamenja, da ne bodo mirovale. Dve organizaciji sta bili ustanovljeni v Detroitu, ki sta šli že na delo, da razbijeta unijsko fronto. To sta Detroitški svet za industrijski mir in Liga miru in reda.

Obe sta frontni organizaciji avtnih magnatov — Ford Motor Corp., General Motors in Chrysler Motor Corp. Sklicali sta že masni shod v stadionu Olympia za 25. januarja, za katerega dolata veliko reklamo v tujakajnem časopisu. Organizaciji imata svoje urade v glavnem delu mesta.

V triumviratu, ki je na čelu obeh organizacij protunijskih sil, so Louis Flint, načelnik anti-unijske divizije Detroitске trgovske zbornice; Pierce Wright, ki se bori proti stavbnim unijam Ameriške delavske federacije že dvajset let, in Francis Spence, predsednik Zveze malih trgovcev. Slične organizacije snujejo v Chicagu in drugih ameriških mestih. Za njimi stoji Zveza ameriških tovarnarjev.

Detroitski organizaciji sta razvili veliko agitacijo med nezadovoljnimi avtnimi delavci. Pozivata jih, naj glasujejo proti uniji kot predstavnici pri kolektivnih pogajanjih, ko se bodo vršile volitve pod nadzorstvom federalnega delavskega odbora med delavci v tovarnah General Motors Corp. prihodno pomlad. Agitatorji so dobro plačani, ko hodijo od hiše do hiše in urgirajo delavce, naj glasujejo proti uniji.

**Zenska enakopravnost**  
(Nadaljevanje z 2. strani.)

tega dela v modernih tovarnah, ko so kot nalašč za to rojene. Njih nežni prsti bi znali sukati cigarete vse hitreje od okornih moških tuc. In — mimogrede — odpraviti bi se dale z bolj zmernimi plačami kot večno nezadovoljni moški. Danes, jutri, po jutranjem, vsak čas se je našlo kakšno novo delo, za katero je bil šibkejši ustroj njenega telesu sposoben.

Tu je bila druga stran ženskega vprašanja. Ampak trajalo je dolgo, preden se je tu jasnilo. Ženske same so sprejemale nižje plače in se niso hotele spuščati v noben boj za višje mezd, ker so računale, da si ohranijo delo z nižjimi plačami. Če bi jim morali podjetniki plačevati enako kakor moškim, ne bi imeli razloga, da jih pridre v tovarni. Rajši torej malo kot pa nič. Seveda niso ljubile izkoriščanja in na tistem je marsiktera mislila, da je krivično, zahtevati od nje toliko dela za nekoliko plačo kot od moža za boljšo. Ampak treba je bilo mnogo izkušenj, preden so spoznale, da varajo s to taktiko same sebe. Mnogi so se slučajni, da je ona

## Angleži bombardirajo nemške baze

Sest parnikov  
potopljenih

London, 20. jan. — Angleški letalci so ponovno napadli z bombami nemške letalske in pomorske baze pri Heligolandu in Syltu, nakar so se srečno vrnili v svoja oporišča. Poročilo admiraltete ne omenja, ali so bombe poškodovale baze.

Sest nadaljnjih parnikov, štirje nevtralnih in dva zavojevalnih držav, je bilo potopljenih. Norveška je izgubila dva parnika, Anglija, Danska, Nemčija in Grčija pa vsaka enega. Norveška parnika sta bila torpedirana in potopljena pri otoku Shetlandu v bližini škotskega obrežja.

Nemški tovorni parnik August-Thyssen se je potopil potem, ko je zadel ob mino v bližini Alandskih otokov v Botniškem zalivu. Člani posadke so se rešili.

Pariz, 20. jan. — V pokrajini na zapadni strani reke Saar se je pričel topniški dvoboj, se glasi poročilo. Nemci so začeli bombardirati francoske pozicije in francoske baterije so odgovorile na streljanje. Poročilo omenja spopade med stražami v več krajih ob zapadni fronti.

## Kitajska armada v bližini Kantona

Japonska bojna  
črta se krha

Hongkong, 20. jan. — Japonska bojna in obrambna črta pri Kantonu, glavnem mestu južne Kitajske, se je pričela krhati, se glasi poročilo iz kitajskih virov. Kanton, ki je imel v normalnem času 1,500,000 prebivalcev, so Japonci zasedli v oktobru l. 1938. Služil jim je za bazo vojnih operacij v južni Kitajski.

Poročilo pravi, da so se kitajske čete približale mestu potem, ko so pognale Japonce iz province Kwangtung. Prve kitajske kolone so samo 18 milj oddaljene od Kantona.

Kuntien, Jingtak in štiri druga manjša mesta ob progi Kanton-Hankov železnice so prišla pod kontrolo kitajskih čet, ko so bili Japonci po hudi bitki vrženi nazaj. Okrog pet tisoč Japoncev je padlo v tej bitki. Kitajci so priznali, da so tudi njih izgube velike.

Peking, Kitajska, 20. jan. — Ameriška baptistična misijonska postaja v Suilamu, provinca Kwangtung, je bila tarča bombardiranja japonske bojne ladje, se glasi tu objavljeno poročilo. Krogle so deloma porušile bolnišnico, te postaje. Suilam leži v bližini Pakhoja ob obrežju južne Kitajske.

## Rumunija udarila tuje oljne družbe

Bukarešta, Rumunija, 20. jan. — Rumunija je udarila po tujih oljnih kompanijah, ki so skušale ovrniti izvoz olja v Nemčijo. Kralj Karol je podpisal dekret glede ustanovitve posebne komisije, ki bo skrbela, da bodo kompanije pošiljale olje Nemčiji v "soglasju z interesi rumunske države". Ta odlok upravljajo nekateri v zvezi s prihodom nemške ekonomske misije v Bukarešto.

## Cilejska vlada zahteva večjo oblast

Santiago, Čile, 20. jan. — Cilejska vlada je predlagala reformo ustave, da dobi večjo finančno oblast. Predlog je bil že sprejet v nižji zbornici in potem poslal senatu. Predsednik Pedro Aguirre Cerda in člani njegovega kabineta so pozvali senat, naj predlog takoj odobri.

policijske avtoritete pa so odredile preiskavo. Policija in vojske čete so zastražile tovarno.

Od leve na desno: Charles Fahy, pravni svetovalec federalnega delavskega odbora, Howard Smith, načelnik kongresnega odseka, ki preiskuje poslovanje tega odbora, in Edmund W. Toland, prvi svetovalec odseka.

